

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

HELLENIC MINISTRY OF CULTURE

Υπουργείο Πολιτισμού
Νομισματικό Μουσείο

To νόμισμα στον αρχαίο ελληνικό κόσμο

Αθήνα 2007

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
NM
Νομισματικό Μουσείο

Ελ. Βενιζέλου (Πανεπιστημίου) 12
 10671 Αθήνα
 Σύνταγμα

Τηλ. 210 3643774, 210 3612190
 Fax: 210 3635953
 e-mail: nma@otenet.gr

Υπουργείο Πολιτισμού
Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων
και Πολιτιστικής Κληρονομιάς
Νομισματικό Μουσείο

Κείμενα: Δέσποινα Ευγενίδου
 Ευτέρη Ράλλη
 Γλαναγιώτης Ταέλεκας
 Μαίρη Φουντούλη

Σχέδια: Τίτη Τσανανά

Φωτογραφίες: Βελισάριος Βουτσάς
 Κώστας Ξενικάκης

Γενική Επιμέλεια: Δέσποινα Ευγενίδου
 Ευτέρη Ράλλη
 Μαίρη Φουντούλη

Επιμέλεια Εντύπου: Μαίρη Φουντούλη

Καλλιτεχνική Επιμέλεια: S&G Advertising

ISBN: 978-960-86846-6-9

Α' έκδοση: Αθήνα 2004

Χορηγία:
Κοινωφελές Ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης

Περιεχόμενα

Το Νομισματικό Μουσείο

4

Τον 19ο αιώνα άρχισαν όλα

Iliou Μέλαθρον
και Επρίκος Σλήμαν

Πριν από το νόμισμα
...και τα πρώτα νομίσματα

Το νόμισμα στον
Αρχαίο Ελληνικό κόσμο

8

Τα νομίσματα των πόλεων - κρατών

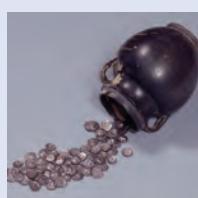
12

Τα νομίσματα των αποικιών

14

Τα νομίσματα των πυρεόνων

16

Η έκδοση και η κυκλοφορία
των νομισμάτων

20

Τεχνική κατασκευής

22

Παραστάσεις των νομισμάτων

26

Πόσο κοστίζει, τι;

30

Τια περισσότερες πληροφορίες

34

Μετά την επίσκεψη

38

40

Το Νομισματικό Μουσείο

Νόμισμα

Δίνει σημαντικές πληροφορίες για την πολιτική, την οικονομία, την κοινωνία, τη δρησκεία και την τέχνη κάθε εποχής.

Μετάλλιο

Εκδίδεται για την ανάμνηση κάποιου συγκεκριμένου γεγονότος ή προς τιμήν ενός προσώπου.

Σταθμίο

Βαρίδιο για ζύγισμα.
Το καδένα είχε συγκεκριμένο βάρος.

Μολυβδόβουλλο

Αποτύπωμα σφραγίδας από μόλυβδο για την επικύρωση επίσημου εγγράφου ή γράμματος. Υπήρχαν και βούλλες από χρυσό, άργυρο κ.ά.

Σφραγιδόλιθος

Λίθινη σφραγίδα ανεξάρτητη ή ενσωματωμένη σε δαχτυλίδι. Το αποτύπωμά της λειτουργούσε ως πρακτικός τρόπος "υπογραφής".

Το Νομισματικό Μουσείο συλλέγει, συντηρεί, μελετά, εκδέτει και προβάλλει νομίσματα, αλλά και μετάλλια, μολυβδόβουλλα, σφραγιδόλιθους, σταθμία, χαρτονομίσματα.

Πάνω από 500.000 τέτοια αντικείμενα από τον αρχαίο ελληνικό κόσμο, τη Ρώμη, το Βυζάντιο, τους πολιτισμούς της Ανατολής, τη μεσαιωνική και νεώτερη Ευρώπη, την Αμερική, καθώς και το νεοελληνικό κράτος απαρτίζουν τη συλλογή του Μουσείου.

Το Νομισματικό Μουσείο είναι μοναδικό στην Ελλάδα και από τα πιο σημαντικά του είδους του στον κόσμο. Τα αντικείμενά του καλύπτουν τη διαδρομή τριάντα έξι αιώνων.

Το Ιλίου Μέλαθρον είναι η στέγη του Μουσείου. Είναι μία από τις ομορφότερες κατοικίες της Αθήνας του 19ου αιώνα, με τοιχογραφίες και ψηφιδωτά, με ιδιαίτερο χαρακτήρα, όπως του ιδιοκτήτη της αρχαιολόγου Ερρίκου Σλήμαν.

Το Μουσείο συνεχώς αναπτύσσεται. Με αγορές, αλλά και δωρεές συμπληρώνει τις συλλογές του. Περιοδικές εκδόσεις προβάλλουν τα νέα αποκτήματά του.

Το δεκάδραχμο των Αθηνών κυκλοφόρησε για σύντομο χρονικό διάστημα τον 5ο αιώνα π.Χ. Το σπάνιο νόμισμα προσφέρθηκε στο Μουσείο από ανώνυμο δωρητή το 1999.

Το **εργαστήριο συντήρησης** με τον πιο σύγχρονο εξοπλισμό και ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό, συντηρεί τις συλλογές του Μουσείου.

Η **βιβλιοθήκη** του Μουσείου διαθέτει πάνω από 12.000 βιβλία και εξυπηρετεί τις ανάγκες ελλήνων και ξένων επιστημόνων.

Πωλητήριο με πιστά αντίγραφα νομισμάτων, με βιβλία, αλλά και με παιχνίδια λειτουργεί στον πρώτο όροφο του Μουσείου.

Οι **εκδόσεις** του Μουσείου απευδύνονται στους νομισματολόγους, αλλά και στο ευρύ κοινό.

Εκπαιδευτικά προγράμματα ανοιχτά προς όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και σε ομάδες ενηλίκων, προσφέρονται από το Μουσείο ύστερα από συνεννόηση.

Και διασκέδαση! Στο πλαίσιο των ανοιχτών ημερών, το Μουσείο οργανώνει εκδηλώσεις με ελεύθερη είσοδο.

Ποιά Μουσεία έχεις επισκεφθεί;

Ποιά άλλα Μουσεία ξέρεις;

Έχεις δει νομίσματα σε αυτά τα Μουσεία;

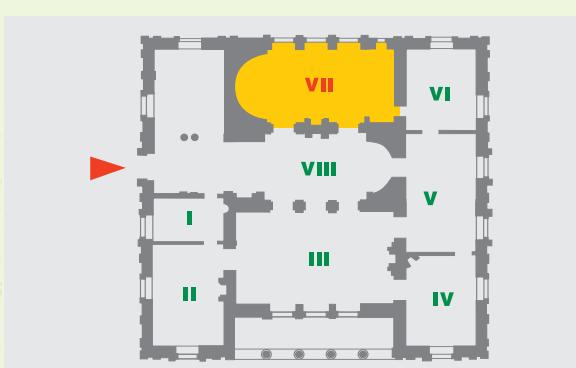
Τον 19ο αιώνα άρχισαν όλα!

Το **Νομισματικό Μουσείο** οφείλει πολλά σε συλλέκτες και δωρητές από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής του έως τις μέρες μας. Μία αίδουσα είναι αφιερωμένη στους μεγάλους δωρητές του Μουσείου και στις συλλογές τους.

Στην Ελλάδα, τον 19ο αιώνα, λόγιοι αλλά και εύποροι πολίτες συνέλεξαν νομίσματα προσπαθώντας να συμμετάσχουν στη διατήρηση και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Οι αδελφοί Ζωσιμά, ηπειρώτες έμποροι, που έζησαν και εργάστηκαν στη Ρωσία και την Ιταλία, ήταν από τους πρώτους δωρητές του Μουσείου. Η συλλογή που δώρισαν στο Νομισματικό Μουσείο περιελάμβανε 18.000 νομίσματα και μετάλλια, και εμπλούτισε σημαντικά τον πρώτο πυρήνα των συλλογών του.

Το Μουσείο θεσμοθετήθηκε το 1834, αμέσως μετά την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους. Η ιστορία του όμως ξεκινά νωρίτερα με τη συλλογή νομισμάτων του πρώτου Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, που οργανώθηκε στην Αίγινα το 1829. Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και η ανάδειξή της ήταν στις πρωταρχικές μέριμνες του νεοελληνικού κράτους.

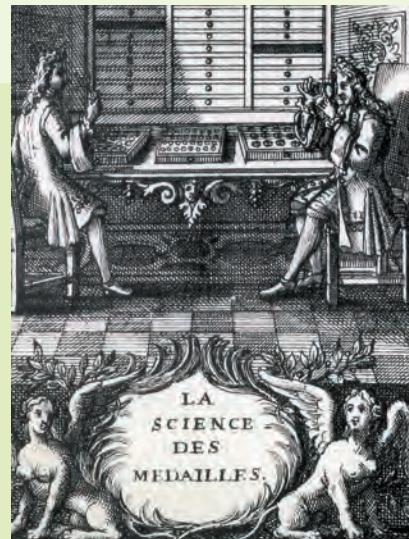
Νικόλαος Ζωσιμάς (+1842).
Πίνακας του ζωγράφου Νικηφόρου Λύτρα (1832-1904).

Τον 19ο αιώνα μεγάλα Μουσεία ιδρύθηκαν στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Η συλλογή αρχαίων αντικειμένων προσέδιδε κύρος και αίγλη στη χώρα που τα κατείχε. Το ίδιο ίσχυε και σε ατομικό επίπεδο. Μεγάλες προσωπικότητες που σχετίζονταν με το πνεύμα ή το εμπόριο ήταν συλλέκτες αρχαίων και είχαν αξιόλογες συλλογές. Οι δωρεές τέτοιων συλλογών έχουν αποτελέσει σε πολλές περιπτώσεις τον πυρήνα των συλλογών μεγάλων μουσείων.

Τον 19ο αιώνα στην Ευρώπη επικρατεί κλίμα αρχαιολατρίας. Η αναζήτηση της αρχαίας Ελλάδας επηρέασε την τέχνη και τον τρόπο σκέψης. Η μελέτη της αρχαιολογίας απέκτησε επιστημονικές διαστάσεις. Μέσα στη γενικότερη ενασχόληση με την αρχαιολογία αναπτύχθηκε και η Νομισματική Επιστήμη.

Ο Ιωσήφ Έκκελ, το 1792, εξέδωσε το δεμελιώδες βιβλίο του για τη Νομισματική. Από τον 19ο αιώνα τα μεγάλα μουσεία άρχισαν να εκδίδουν καταλόγους νομισμάτων με σταθερή περιοδικότητα. Ο Αχιλλέας Ποστολάκας, διευθυντής του Νομισματικού Μουσείου των Αθηνών, εξέδωσε το 1868 μια πρώτη συλλογή του Μουσείου.

Τον 19ο αιώνα η αρχαία Ελλάδα έγινε το επίκεντρο του ενδιαφέροντος. Οργανωμένες αρχαιολογικές αποστολές ή επιφανείς ιδιώτες αναζητούν τις αρχαίες ελληνικές πόλεις. Ανάμεσά τους και ο Ερρίκος Σλήμαν.

Ανασκαφή στην αρχαία Τίρυνθα.

Τα νομίσματα πόσων συλλογών εκτίθενται στην αίθουσα:

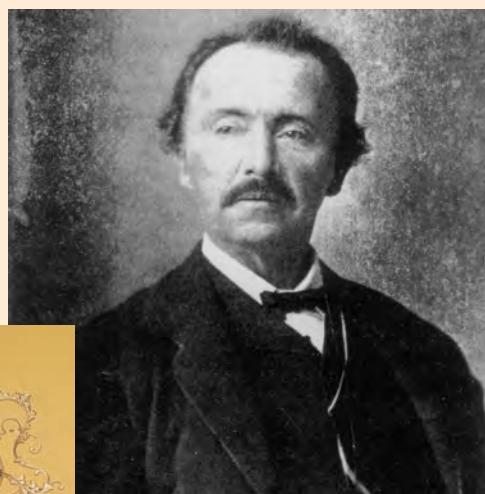
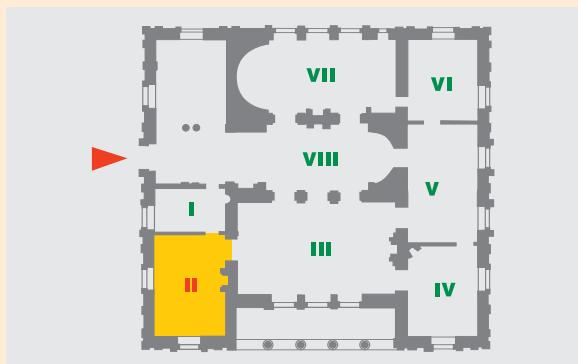
Πότε ιδρύθηκε το Νομισματικό Μουσείο:

Τινωρίζεις κάποιον αρχαιολόγο;

Έχεις δική σου συλλογή: (Τραγματόσημα, κάρτες....)

Έχεις επισκεφθεί κάποια αρχαία πόλη:

Ιλίου Μέλαθρον και Ερρίκος Σλήμαν

Το μονόγραμμα του Ερρίκου Σλήμαν από τοιχογραφία στο Ιλίου Μέλαθρον.

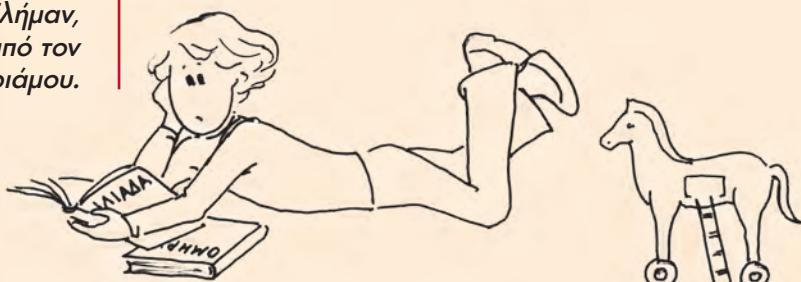

Η Σοφία Εγκαστρωμένου (ή Καστριώτη), κόρη Αδηναίου εμπόρου και σύζυγος του Σλήμαν, φορά κοσμήματα από τον δησαυρό του Πριάμου.

Ποιος ήταν ο Ερρίκος Σλήμαν;

Ο Ερρίκος Σλήμαν (1822-1890) χαρακτηρίστηκε ως ο "πατέρας της προϊστορικής αρχαιολογίας". Οι ανακαλύψεις του ώθησαν τη μελέτη του αρχαίου ελληνικού κόσμου. Σε μικρή ηλικία αναγκάστηκε να εργαστεί για να επιβιώσει. Δημιούργησε μεγάλη περιουσία ασχολούμενος με το εμπόριο σε όλο τον κόσμο, Ολλανδία, Ρωσία, Αμερική. Σε ηλικία 41 χρονών εγκατέλειψε το εμπόριο και αφιερώθηκε στην αρχαιολογία.

Στη Γερμανία του 19ου αιώνα, όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε σε ατμόσφαιρα αρχαιολατρίας, είχε από νωρίς προσεγγίσει την αρχαία Ελλάδα και κυρίως το έργο του Ομήρου. Ανακάλυψε την Τροία (1871-1890) και έκανε ανασκαφές στις Μυκήνες, στον Ορχομενό και στην Τίρυνθα. Οι ανακαλύψεις του τεκμηρίωσαν την ιστορικότητα των επικών έργων του Ομήρου. Το έργο του δημιούργησε αντιδράσεις στους συγχρόνους του ακαδημαϊκούς. Η συμβολή του είναι όμως ανεκτίμητη, γιατί έδωσε υπόσταση στην προϊστορία του αρχαίου ελληνικού κόσμου. Η πόλη του Πριάμου, η Τροία, και του Αγαμέμνονα, οι Μυκήνες, υπήρχαν.

Ο Ερρίκος Σλήμαν ήρθε πρώτη φορά στην Ελλάδα το 1868. Ένα χρόνο μετά παντρεύτηκε τη Σοφία Εγκαστρωμένου και εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα.

Το ζευγάρι ζούσε μέσα σε ατμόσφαιρα αρχαιολατρίας. Τα δύο παιδιά τους ονομάστηκαν Αγαμέμνονας και Ανδρομάχη, το σπίτι τους Ιλίου Μέλαδρον (το παλάτι της Τροίας), ο αμαξάς τους Βελλερεφόντης, αλλά και στο υπόλοιπο υπηρετικό προσωπικό έδωσαν ονόματα από τον αρχαίο ελληνικό κόσμο.

Ιλίου Μέλαθρον

Ο Ερρίκος Σλήμαν ανέδεσε στον αρχιτέκτονα Ερνέστο Τσίλλερ τον σχεδιασμό της οικογενειακής του κατοικίας. Το Ιλίου Μέλαδρον ολοκληρώθηκε το 1880. Είναι τριώροφο κτήριο με μεγάλη αυλή και η αρχιτεκτονική του συνδυάζει στοιχεία νεοκλασικά και αναγεννησιακά.

Ο γερμανός αρχιτέκτονας Ερνέστος Τσίλλερ (1837-1923) επηρέασε την εικόνα της Αθήνας του 19ου αιώνα με την κατασκευή πολλών κτηρίων, κυρίως δημόσιων. Στην Ελλάδα εγκαταστάθηκε το 1862. Έργα του: το Δημοτικό Θέατρο, το Εθνικό Θέατρο, τα Νέα Ανάκτορα, ο ναός του Αγ. Λουκά στην οδό Πατησίων κ.ά.

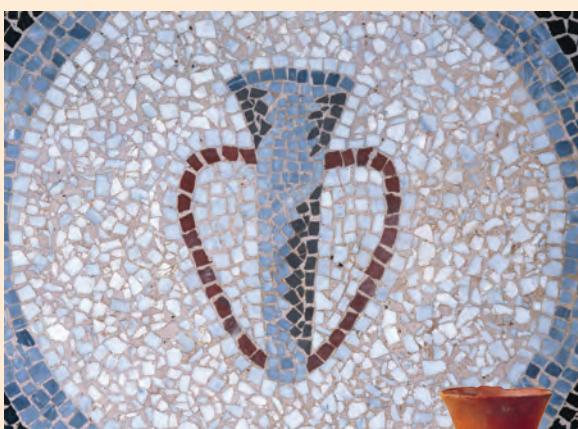
Γεωργίου στο ορφανοτροφείο Χατζηκώστα, του Αγ. Λουκά στην οδό Πατησίων κ.ά.

Η οροφογραφία στην είσοδο του σπιτιού απεικονίζει τη "ροδοδάκτυλη" Ήώ του Ομήρου να φέρνει με το άρμα της το φως σε δηντούς και αδανάτους. Σε κάθε χώρο οι παραστάσεις είναι προσεκτικά επιλεγμένες και σχετίζονται με τη χρήση του.

Έχεις επισκεφθεί κάποιον αρχαιολογικό χώρο που έχει ανασκάψει ο Ερ. Σλήμαν (Τίρυνθα, Μυκήνες, Ορχομενός, Τροία);

Έχεις διαβάσει την Οδύσσεια και την Ιλιάδα; Τοιός είναι ο αγαπημένος σου ήρωας;

Τα σχέδια των ψηφιδωτών απεικονίζουν αντικείμενα που ανακάλυψε ο Σλήμαν στις ανασκαφές του. Το αγγείο αυτό βρέθηκε στις ανασκαφές της Τροίας (Μουσείο Προϊστορίας, Βερολίνο).

Ο Σλήμαν σε συνεργασία με τον Τσίλλερ παρήγγειλε είκοσι πήλινα αντίγραφα επτά αρχαίων αγαλμάτων για την διακόσμηση του δώματος και του κήπου.

Η διακόσμηση

Η διακόσμηση του σπιτιού έχει επιλεγεί από τον Σλήμαν με μεγάλη επιμέλεια. Οι τοιχογραφίες έγιναν από τον Σλοβένο ζωγράφο Γιούρι Σούμπιτς, σύμφωνα με συγκεκριμένες οδηγίες του Σλήμαν. Αναπαράγουν δέματα από τις ρωμαϊκές κατοικίες της Πομπήιας στην Ιταλία, που είχαν ανακαλυφθεί εκείνη την εποχή.

Τα ψηφιδωτά δάπεδα κατασκευάστηκαν από ιταλούς ψηφοδέτες. Τα διακοσμητικά μοτίβα είναι εμπνευσμένα ή αντιγράφουν αντικείμενα που βρήκε ο Σλήμαν στις ανασκαφές του.

Στις 30 Ιανουαρίου 1881 έγιναν με λαμπρή δεξίωση τα εγκαίνια του σπιτιού. Από τότε κάθε Πέμπτη το σπίτι ήταν ανοιχτό για την κοινωνία των Αθηνών.

Στην οροφή της κεντρικής αίθουσας του Ιλίου Μελάδρου, απεικονίζονται γυμνές μορφές ως ερωτιδείς που ασχολούνται με τις ανασκαφές. Μία από αυτές κρατά το ταφικό προσωπείο που βρέθηκε στις Μυκήνες. (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα).

Σήμερα

Το Ιλίου Μέλαδρον προστατεύεται από το κράτος ως Μνημείο. Το 1926 το κτήριο αγοράστηκε από το Ελληνικό Δημόσιο. Αρχικά στεγάστηκε το Συμβούλιο της Επικρατείας και ο Άρειος Πάγος. Αργότερα παραχωρήθηκε στο Υπουργείο Πολιτισμού. Από το 1998 στεγάζεται το Νομισματικό Μουσείο.

Στον Ερρίκο Σλήμαν και στην εποχή του είναι αφιερωμένη η αίδουσα αυτή. Συλλογή νομισμάτων είχε και ο Σλήμαν. Οι προδήκες αυτές με τα νομίσματα βρισκόταν στο γραφείο του. Στην ταύτιση και μελέτη τους τον βοηδούσε ο τότε Διευδυντής του Νομισματικού Μουσείου Αχιλλέας Ποστολάκας.

Ο Τσίλλερ σχεδίασε τη νομισματοδήκη αυτή για τον Σλήμαν. Τον ανάλογο τύπο είχε προτείνει και στο Νομισματικό Μουσείο, που εκείνη την εποχή στεγαζόταν στην Ακαδημία Αθηνών.

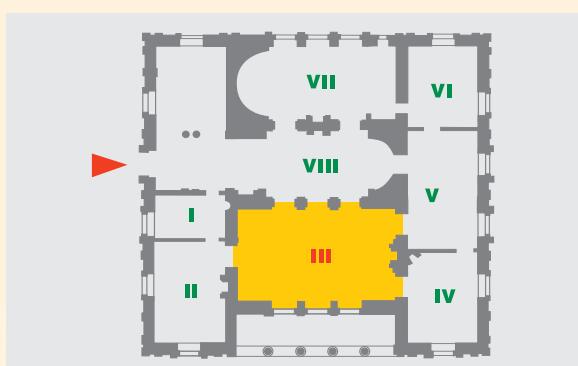

Από ποιά μέρη προέρχονται τα νομίσματα του Σλήμαν;
Σε ποιόν ανήκει η προτομή που είναι στην αίθουσα;

Στο δάπεδο ποιού δωματίου υπάρχει το αγγείο από την Τροία;

Πριν από το νόμισμα...

και τα πρώτα νομίσματα

Τμήμα από χάλκινη βάση λέβητα
(Βασιλικό Μουσείο, Οντάριο).

Τι είναι το νόμισμα;

Το δημοφιλέστερο αντικείμενο καθημερινής χρήσης, απαραίτητο στις συναλλαγές μας.

Και πριν από αυτό...

Γεωργικά προϊόντα, ζώα, δέρματα, κοχύλια, αλλά και μέταλλα αργότερα, ήταν τα αποδεκτά μέσα συναλλαγής. Το πιο πολύτιμο ήταν το πιο σπάνιο. Ανάλογα με την αφδονία και τη χρησιμότητα του κάθε προϊόντος σε κάθε κοινωνία προσδιοριζόταν και η τιμή του. Οι ανταλλαγές προϊόντων διευκόλυναν τις πρώτες κοινωνίες των ανδρώπων στην επιβίωσή τους. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται αντιπραγματισμός.

Ως μέσα συναλλαγής χρησιμοποιήθηκαν πολύ συχνά τα ζώα. Ένα κοπάδι ζώα ήταν μία περιουσία. Ακόμα και σήμερα το γεγονός αυτό αποτυπώνεται σε πολλές γλώσσες του κόσμου. Λατινικά caput σημαίνει κεφαλή βοσκήματος, από κει προέρχεται και η λέξη κεφάλαιο (capital) και καπιταλισμός.

Το μέταλλο ως μέσο συναλλαγής άρχισε να χρησιμοποιείται παράλληλα με τα ζώα, σε κομμάτια ακατέργαστα, σε ράβδους, ορδογώνια σχήματα, με τη μορφή λεπτού σύρματος, ή ακόμη και ολόκληρα μεταλλικά αντικείμενα, όπως τρίποδες, λέβητες, πελέκεις, κ.ά.

Ακόμα και σήμερα σε ορισμένους λαούς της Αφρικής, Αυστραλίας και Αμερικής συνεχίζεται ο αντιπραγματισμός. Επίσης, σε περιόδους μεγάλης οικονομικής κρίσης όταν υπάρχει έλλειψη νομισμάτων οι ανταλλαγές προϊόντων δίνουν λύση.

Τι αλλάζει με τη χρήση των μετάλλων;

Η χρήση του μετάλλου στις εμπορικές συναλλαγές στην Εγγύς Ανατολή, στην Αίγυπτο, ακόμη και μέχρι την Ινδία πραγματοποιήθηκε από την 3η χιλιετία π.Χ. και με την πάροδο του χρόνου επικράτησε στις συναλλαγές. Οι ιδιότητές του κάλυπταν βασικές αδυναμίες του προηγούμενου συστήματος. Τα μέταλλα ήταν ανδεκτικότερα, λιγότερο ογκώδη, διαιρούνταν σε κομμάτια μικρότερης αξίας, μεταφέρονταν πιο εύκολα και δεν φθείρονταν. Η αξία τους ήταν ανάλογη με το βάρος τους και υπολογιζόταν πάντα με το ζύγισμα.

Χρυσή ζυγαριά που βρέθηκε στις Μυκήνες και λειτουργική αναπαράστασή της (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα).

1 κανάτα κρασί	=	
45 γραμμάρια αργύρου		
1 κηρύδρα μέση	=	
1,35 κιλά αργύρου		

Πληροφορία από πάπυρο στην Αίγυπτο του 1.100 π.Χ.

Τα χάλκινα όπλα του Διομήδη, σύμφωνα με την Ιλιάδα (Ζ, στ. 236), κόστιζαν εννέα βόδια!

Ο Αχιλλέας πρόσφερε δύο έπαθλα στους νικητές των αγώνων, που οργάνωσε προς τιμήν του νεκρού Πάτροκλου, δέκα δίστομους πελέκεις και δέκα ημιπέλεκκα (Ιλιάδα Ψ, στ. 851).

Η ανάμνηση της χρήσης των ζώων στις συναλλαγές είναι φανερή στο ζωόμορφο βαρίδιο που χρησιμοποιεί ο Αιγύπτιος της παράστασης για να ζυγίσει κομμάτια μετάλλου.

Στον Ελλαδικό χώρο από τη 2η χιλιετία π.Χ. φαίνεται να χρησιμοποιούνται τα τάλαντα, δηλαδή πλάκες μετάλλου που το σχήμα τους ήταν πιο πρακτικό στη μεταφορά. Τάλαντα έχουν βρεθεί σε διάφορες περιοχές της Μεσογειακής λεκάνης, στα νότια παράλια της Μ. Ασίας, στη Σαρδηνία, στην Κύπρο, στην Κρήτη, στις Μυκήνες, στην Κύμη και σε άλλα νησιά του Αιγαίου.

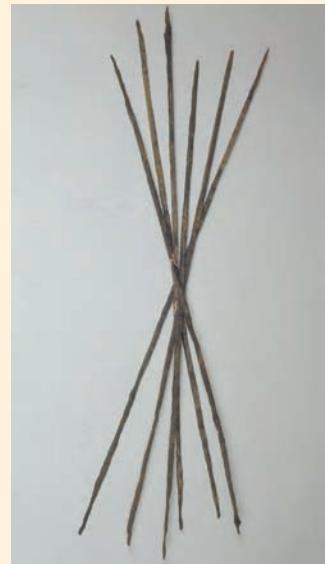
Τάλαντο σε σχήμα δοράς βοδιού από τις Μυκήνες.
Χρησιμοποιήθηκε τον 16ο - 14ο αι. π.Χ.

Από τον 7ο αιώνα π.Χ. ένα χρηστικό αντικείμενο ως μέσο συναλλαγής ήταν ο οιβελός, η σούβλα δηλαδή ψησίματος.

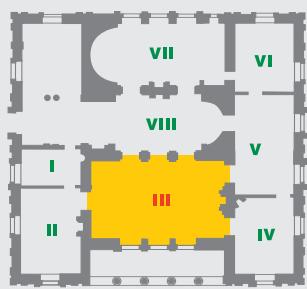
Έχι οιβελοί, όσους δηλαδή χωράει να κρατήσει η παλάμη ενός ανδρώπου, αποτελούσαν μια δραχμή. Από εκεί προέρχεται η ονομασία της δραχμής (δράπτομαι= κρατώ, δράξ= παλάμη > δραχμή).

Δέσμη σιδερένιων οιβελών, που πρόσφερε ο Βασιλιάς του Άργους Φείδωνας στο ναό της Ήρας, στο Άργος, τον 7ο αι. π.Χ.

Ποια είναι η τελευταία αντανάκλαση που έκανες:
Έχεις δει ποτέ ζυγαριά με δύο δίσκους:
Πότε πήρες το πρώτο σου χαρτζιλίκι;

Το νόμισμα στον αρχαίο ελληνικό κόσμο

Τι είναι νόμισμα

“εν τω νομίσματι τρία ζητούνται: μέταλλον, τύπος και βάρος. Αν λείψῃ τι εκ τούτων δεν είναι νόμισμα”.

Ισίδωρος (1ος αι. π.Χ.)

Και πώς φτάσαμε να έχουμε νομίσματα

Η επινόηση του νομίσματος ήταν δέμα χρόνου. Η εμπειρία του μετάλλου στις συναλλαγές και η τυποποίησή του σε διάφορα σχήματα οδήγησαν εύκολα στο νόμισμα. Το μικρό του μέγεθος επέτρεπε την εύκολη μεταφορά του. Με σφραγίδα, που έβαζε μία υπεύθυνη αρχή, η αξία του ήταν συγκεκριμένη και δεν υπήρχε πια η ανάγκη του χρονοβόρου ζυγίσματος.

Τα πρώτα νομίσματα κόπηκαν από τις ελληνικές πόλεις της Ιωνίας και του Λυδικού βασιλείου, περιοχές αναπτυγμένες εμπορικά και οικονομικά στα τέλη του 7ου αιώνα π.Χ. Το υλικό τους ήταν ο ήλεκτρος, που είναι κράμα χρυσού και αργύρου. Το σχήμα τους ήταν ωοειδές και στην μία πλευρά είχαν ακανόνιστα βαθουλώματα.

Στη Λυδία, μετά τα πρώτα νομίσματα από ήλεκτρο, κόπηκαν χρυσά και αργυρά με την παράσταση λιονταριών ή ταύρων, συμβόλων του βασιλείου. Άλλα και στις πόλεις της Ιωνίας, στις αρχές του 6ου αιώνα π.Χ. τα νομίσματα έφεραν παραστάσεις που συνδέονταν άμεσα με την πόλη ή με τους προστάτες δεούς της. Με την παράσταση το νόμισμα χαρακτηρίζεται από την πόλη που αποτελεί την εκδίδουσα αρχή και την εγγύηση για το βάρος του και τη σύνδεσή του.

Στατήρας από ήλεκτρο Λυδίας, 575 π.Χ.

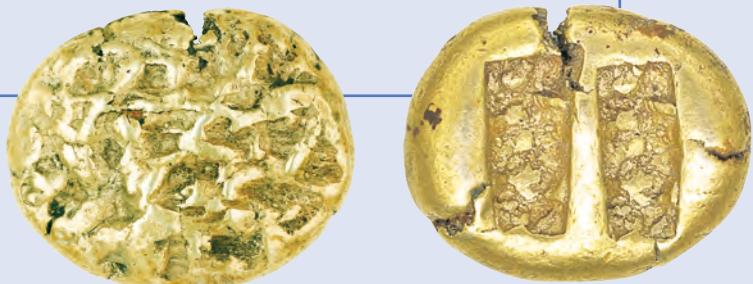
Οι Σάρδεις ήταν η πρωτεύουσα της Λυδίας, κοντά στον ποταμό Πακτωλό, ο οποίος είχε κοιτάσματα μετάλλου.

"...γιατί μια ένωση για συναλλαγές δεν σχηματίζεται από δύο γιατρούς, αλλά από έναν γιατρό και έναν γεωργό και γενικά μεταξύ ανδρώπων που ασκούν διαφορετικές τέχνες και που δεν είναι μεταξύ τους ίσοι. Αυτοί όμως πρέπει να εξισωθούν μεταξύ τους και γι' αυτό, για όλα όσα ανταλλάσσονται, πρέπει να υπάρχει κάποιος τρόπος για να μπορούν να συγκριθούν. Για το σκοπό αυτό έχει επινοηθεί το νόμισμα..."

Αριστοτέλης

Στατήρας από ήλεκτρο Σάμου, 600-550 π.Χ.

Στη μία πλευρά το νόμισμα φέρει ακανόνιστα βαθουλώματα και στην άλλη δύο ορθογώνια έγκοιλα.

Στατήρας από ήλεκτρο Εφέσου, 600 π.Χ. (Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνο).

Στη μία πλευρά του νομίσματος απεικονίζεται το ελάφι, αγαπημένο ζώο της Άρτεμης, προστάτιδας της πόλης της Εφέσου.

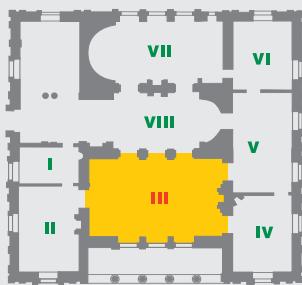
Έκτη από ήλεκτρο Λέσβου, 5ος αιώνας π.Χ.

Στη μία πλευρά απεικονίζεται η κεφαλή της Γοργούς, μυθικού τέρατος, και στην άλλη ο Ήρακλής με τη λεοντή.

Εντόπισε τα νομίσματα της Λυδίας και της Σάμου στη βιτρίνα 1.

Τα νομίσματα των πόλεων-κρατών

Αργυρός στατήρας Αίγινας, 550 π.Χ.

Στη μία πλευρά απεικονίζεται δαλάσσια χελώνα, σύμβολο της θαλασσοκρατορίας της Αίγινας και στην άλλη έγκοιλο τετράγωνο, δηλαδή ένα τετράγωνο σε βαθούλωμα. Το βάρος του, σύμφωνα με τον σταδμητικό κανόνα της Αίγινας, ήταν 12 με 12,5 γρ. Από την παράστασή του το νόμισμα έγινε γνωστό με το όνομα χελώνα.

Τον σταδμητικό κανόνα της Αίγινας χρησιμοποίησαν πολλά νησιά των Κυκλαδών, τα οποία είχαν έντονη νομισματική παραγωγή αυτή την εποχή. Στη μία πλευρά έχουν το έγκοιλο τετράγωνο και στην άλλη σύμβολα του κάθε νησιού, όπως λύρα στη Δήλο, κάνδαρο στη Νάξο.

Στον αρχαίο Ελληνικό κόσμο τα νομίσματα εκδίδονταν από τις πόλεις - κράτη. Κάθε πόλη χρησιμοποιούσε σύμβολα οικεία στους πολίτες της, που προέρχονταν από την ιστορία της, τη μυθολογία της, τα χαρακτηριστικά προϊόντα της. Τα νομίσματα του ελλαδικού χώρου είναι κυρίως από άργυρο. Κάθε πόλη - κράτος, ανεξάρτητα από το μέγεδός της, είχε αυτόνομη οικονομία και διαφορετικό νόμισμα. Το μέτρο για την αξία του νομίσματος ήταν το βάρος του και υπολογιζόταν με τα σταδμητικά μέτρα, τα οποία ήταν διαφορετικά από πόλη σε πόλη.

**Αργυρός στατήρας Δήλου,
6ος αιώνας π.Χ.**

**Αργυρός στατήρας
Νάξου,
6ος - 5ος αιώνας π.Χ.**

Αίγινα

Μετά τα πρώτα νομίσματα από ήλεκτρο που κόπηκαν στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, τη Σάμο και τη Χίο, η Αίγινα πριν από τα μέσα του 6ου αι. π.Χ. έκοψε το δικό της αργυρό νόμισμα. Τα νομίσματα της Αίγινας κυκλοφόρησαν στις περισσότερες περιοχές του ελλαδικού χώρου. Βρέθηκαν όμως και στην Περσία, την Αίγυπτο και την Κάτω Ιταλία. Φαίνεται πως είναι το πρώτο νόμισμα που ευδύνεται για την διάδοση της χρήσης του νομίσματος στον ελλαδικό χώρο.

**Αργυρός στατήρας Αίγινας,
4ος αιώνας π.Χ.**

Η χερσαία χελώνα αντικατέστησε τη δαλάσσια στα νομίσματα της Αίγινας λίγο πριν τον Πελοποννησιακό Πόλεμο το 446 π.Χ., και πριν οι Αθηναίοι καταλάβουν το νησί. Η αλλαγή αυτή εκφράζει και το τέλος της κυριαρχίας της δάλασσας από τους Αιγινήτες.

“Θησαυρός” από τη Μύρινα Καρδίτσας.

Ο “θησαυρός” αυτός αποτελείται μόνο από στατήρες της Αίγινας. Η απόκρυψή του έγινε γύρω στο 440 π.Χ., εποχή που είχαν ήδη κυκλοφορήσει οι πρώτες δεσσαλικές εκδόσεις νομισμάτων. Είναι εμφανής η προτίμηση του δεσσαλού κατοίκου στο ισχυρό νόμισμα της Αίγινας.

Κόρινθος

Στην περιοχή του Κορινθιακού κόλπου κόπηκαν τα πρώτα νομίσματα του ελλαδικού χώρου. Το πέρασμα του θαλάσσιου εμπορικού δρόμου είχε συμβάλει στην εμπορική και οικονομική ανάπτυξή της. Μετά την Αίγινα, έκοψε νόμισμα και η Κόρινθος στα μέσα περίπου του δου αιώνα π.Χ. Η κυκλοφορία των πρώτων κορινθιακών νομισμάτων ήταν τοπικά περιορισμένη. Από τα τέλη του δου αιώνα βρίσκονται σε πολλούς "θησαυρούς" στις αποικίες της πόλης στην Μεγάλη Ελλάδα (Ν. Ιταλία).

Στη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου, τον 5ο αιώνα π.Χ., το νομισματοκοπείο της Κορίνθου υπολειτουργούσε λόγω έλλειψης της πρώτης ύλης, δηλαδή του αργύρου, που πιθανώς προμηθευόταν και από την Αθήνα. Η παραγωγή του αυξήθηκε στις αρχές του 4ου αιώνα π.Χ.

Τον 5ο και 4ο αιώνα π.Χ. ορισμένες κορινθιακές αποικίες έκοψαν νομίσματα με παράσταση του πώλου της μητέρας πόλης, όπως η Λευκάδα, η Αμβρακία και περιστασιακά η Επίδαμνος, η Απολλωνία, οι Συρακούσες.

Ο Πήγασος, το μυδικό φτερωτό άλογο που δάμασε ο κορίνθιος Βελλερεφόντης με τη βοήθεια της θεάς Αθηνάς, χαρακτηρίζει τα νομίσματα της Κορίνθου. Το νόμισμα έγινε γνωστό ως πώλος (πουλάρι) από την παράστασή του.

Αργυρός στατήρας Κορίνθου,
δος αιώνας π.Χ.

Αργυρός στατήρας
Λευκάδας, 4ος αιώνας π.Χ.

Αθήνα

Στα πρώτα νομίσματα της Αθήνας απεικονίζονται δέματα που σχετίζονται με τη μυδολογία, το εμπόριο και τον γεωργικό πλούτο της πόλης, όπως αμφορέας, γλαύκα (κουκουβάγια), κεφάλι βοδιού, τροχός, γιργόνειο. Στην πίσω πλευρά υπάρχει τις περισσότερες φορές τετράγωνο σε βαθούλωμα (έγκοιλο).

Αργυρό δίδραχμο Αθηνών, μέσα δου αιώνα π.Χ.

Αργυρό τετράδραχμο Αθηνών, 4ος αιώνας π.Χ.

Αιγυπτιακή απομίμηση αθηναϊκού τετράδραχμου, 4ος αιώνας π.Χ.

Ο σατράπης της Αιγύπτου Σαβάκης εξέδωσε νομίσματα με αθηναϊκούς τύπους για να πληρώσει τους μισθοφόρους του.

Αργυρό τετράδραχμο Αθηνών, 5ος αιώνας π.Χ.

Από τα τέλη του δου αιώνα π.Χ. στα νομίσματα της Αθήνας απεικονίζεται η κεφαλή της θεάς Αθηνάς, προστάτιδας της πόλης και στην πίσω πλευρά το ιερό πουλί της θεάς η κουκουβάγια (γλαύκα) και η επιγραφή ΑΘΕ, συντομογραφία του ονόματος της πόλης. Με τις παραστάσεις αυτές το νόμισμα δα κυκλοφορήσει μέχρι τον 1ο αιώνα π.Χ. Το διεδνές αυτό νόμισμα μιμήθηκαν πολλές περιοχές του αρχαίου κόσμου όπως η Αίγυπτος, Παλαιστίνη, Αραβία, Βαβυλωνία, Λυκία κ.ά. Το νόμισμα έγινε γνωστό ως γλαύκα από την παράστασή του.

Κομίζει γλαύκας εις Αθήνας!

Αργυρό τετράδραχμο Αθηνών, 2ος αιώνας π.Χ.

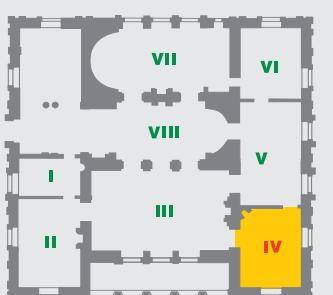
Τα νομίσματα της Αίγινας, της Κορίνθου και της Αθήνας είναι τα πρώτα ελληνικά νομίσματα που καδιέρωσαν και διέδωσαν τη χρήση του νομίσματος στον υπόλοιπο τότε γνωστό κόσμο.

Εντόπισε νομίσματα της Αίγινας, της Κορίνθου και της Αθήνας στις βιτρίνες 1, 3, 4, 5, 6, 7.

Αίγινα, Κόρινθος, Αθήνα. Πού βρίσκονται στο χάρτη; Υπολόγισε την απόσταση που έχουν μεταξύ τους. Είναι μικρή ή μεγάλη;

Μπορείς να περιγράψεις κάποιο νόμισμα που έχεις στην τσέπη σου;

Τα νομίσματα των αποικιών

Κάτω Ιταλία

Στην Κάτω Ιταλία η κοπή των νομισμάτων άρχισε μετά τα μέσα του δου αιώνα π.Χ. Από τις πρώτες πόλεις που έκοψαν νόμισμα ήταν ο Τάρας, αποικία της Σπάρτης. Στα νομίσματά του απεικονίζεται έφηβος που σχετίζεται με τη μυδολογία της πόλης και κάθεται σε δελφίνι.

Μετά την επινόηση του νομίσματος στη Μικρά Ασία και τη χρήση του αργύρου για την κατασκευή των νομισμάτων, η νέα μορφή χρήματος υιοθετήθηκε στον ελληνικό κόσμο, που από τα μέσα του 8ου αιώνα π.Χ., την εποχή του μεγάλου αποικισμού, ήταν εξαπλωμένος σε όλη τη Μεσόγειο και χωρισμένος σε πολλές πόλεις-κράτη. Πλήθος πόλεων στην Ελλάδα και τη Μικρά Ασία, αλλά και αποικίες στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας, της Κάτω Ιταλίας, της Σικελίας, της Βόρειας Αφρικής και της Δυτικής Μεσογείου εξέδωσαν νόμισμα, επιλέγοντας η καθεμία τους δικούς της τύπους και χρησιμοποιώντας διαφορετικό σταθμητικό κανόνα.

Σικελία

Αργυρό τετράδραχμο Συρακουσών, α' μισό 5ου αιώνα π.Χ.

Οι αποικίες στη Σικελία άρχισαν να κόβουν νομίσματα από τα μέσα του δου αιώνα π.Χ. Οι Συρακούσες ήταν η πιο σημαντική πόλη του νησιού με σπουδαία νομισματοκοπία. Στη μία πλευρά απεικονίζεται άρμα που το σέρνουν τέσσερα άλογα και επάνω η Νίκη, ενώ στην άλλη η τοπική νύμφη Αρέθουσα. Οι νομισματικοί τύποι των Συρακουσών επηρέασαν όχι μόνο τις άλλες σικελικές πόλεις, αλλά και περιοχές του ελλαδικού χώρου και της νότιας Μικράς Ασίας.

Προποντίδα

Στατήρες Κυζίκου από ύλεκτρο, 450-400 π.Χ.

Η Κύζικος, αποικία της Μιλήτου στα νότια παράλια της Προποντίδας, ήταν από τις λίγες ελληνικές πόλεις που συνέχισαν να εκδίδουν νομίσματα από ύλεκτρο και μετά την καθιέρωση του αργύρου ως βασικού μετάλλου στα νομισματοκοπία. Στη μία πλευρά των στατήρων της Κυζίκου απεικονίζεται μεγάλη ποικιλία τύπων, οι οποίοι όμως πάντοτε συνοδεύονται από το έμβλημα της πόλης, το ψάρι παλαμίδα, που διέρχεται κατά κοπάδια από την Προποντίδα.

Θράκη

Αργυρό τετράδραχμο Αθδήρων, 490-470 π.Χ.

Στα βόρεια παράλια του Αιγαίου η κοπή νομισμάτων ξεκίνησε στα μέσα του δου αιώνα π.Χ. Οι αποικίες και τα φύλα στη Μακεδονία και τη Θράκη εξέδωσαν πλήθος νομισμάτων που βασιζόταν στα πλούσια κοιτάσματα πολύτιμων μετάλλων.

Από τις πιο σημαντικές πόλεις με μεγάλη νομισματική παραγωγή ήταν τα Άθδηρα, αρχικά αποικία των Κλαζομενών και κατόπιν της Τέω της Ιωνίας. Στα νομίσματα των Αθδήρων απεικονίζεται ο γρύπας, μυδικό ζώο με σώμα λιονταριού και με κεφάλι και φτερά αιετού.

Εύξεινος Πόντος

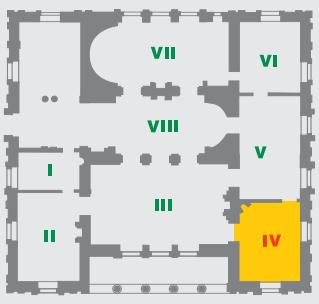
Χρυσός στατήρας Παντικαπαίου, μέσα 4ου αιώνα π.Χ.

Το Παντικάπαιον, αποικία της Μιλήτου στον Εύξεινο Πόντο, άρχισε να εκδίδει χρυσούς στατήρες γύρω στα μέσα του 4ου αιώνα π.Χ. Τα νομίσματα αυτά απεικονίζουν στη μία πλευρά το κεφάλι του θεού Πανός, το όνομα του οποίου αποτελεί την πρώτη συλλαβή του ονόματος της πόλης. Στην άλλη πλευρά απεικονίζεται γρύπας. Το στάχυ, που σχηματίζει τη γραμμή του εδάφους, συμβολίζει την πλούσια παραγωγή της περιοχής σε σιτηρά.

Βρες στο χάρτη τις πόλεις που αναφέρονται. Έχεις πάει σε κάποια από αυτές;

Τα νομίσματα των ηγεμόνων

**Χρυσός στατήρας Φιλίππου Β',
359-336 π.Χ.,
νομισματοκοπείο: Πέλλα.**

Στους στατήρες του Φιλίππου Β' απεικονίζονται το κεφάλι του Απόλλωνα με δάφνινο στεφάνι και ένα άρμα που το σέρνουν δύο άλογα. Η παράσταση του άρματος σχετίζεται με ανάλογη νίκη του Φιλίππου στους Ολυμπιακούς αγώνες.

Φίλιππος Β'

Μια νέα εποχή στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική δομή του αρχαίου κόσμου ξεκίνησε με τον Φίλιππο Β' (359-336 π.Χ.), βασιλιά της Μακεδονίας, ο οποίος επέκτεινε τα όρια του βασιλείου του και το κατέστησε τη σπουδαιότερη δύναμη στον ελλαδικό χώρο. Το γεγονός ότι είχε τον έλεγχο των μεταλλείων χρυσού και αργύρου στη Μακεδονία και τη Θράκη, του επέτρεψε να εκδώσει μεγάλες ποσότητες νομισμάτων από χρυσό και άργυρο. Οι χρυσοί στατήρες του Φιλίππου κυκλοφόρησαν στην Ελλάδα, τη Μικρά Ασία και τα Βαλκάνια και αποτέλεσαν πρότυπα για τις νομισματικές εκδόσεις των κελτικών φύλων.

**Άργυρό τετράδραχμο Φιλίππου Β',
359-336 π.Χ.,
νομισματοκοπείο: Αμφίπολη.**

Στα τετράδραχμα του Φιλίππου Β' απεικονίζονται η κεφαλή του Δία και ένας νεαρός ιππέας που κρατά κλαδί φοίνικα, σύμβολο νίκης. Ο ιππέας αναφέρεται στη νίκη του αλόγου του Φιλίππου στους ιππικούς αγώνες της Ολυμπιάδας του 356 π.Χ.

Μέγας Αλέξανδρος

Ο Μέγας Αλέξανδρος (336-323 π.Χ.), γιος του Φιλίππου Β', δημιούργησε μια τεράστια αυτοκρατορία. Έκοψε χρυσά

και αργυρά νομίσματα ακολουθώντας τον αδηναϊκό σταδμητικό κανόνα, που ήταν ευρύτατα αποδεκτός την εποχή εκείνη. Πολυάριθμα νομισματοκοπεία από την Ελλάδα μέχρι τα βάθη της Ανατολής παρήγαγαν χρυσά και αργυρά

νομίσματα σε εντυπωσιακές ποσότητες που κατέκλυσαν τις αγορές. Νομίσματα με τους τύπους και το όνομα του Αλεξανδρού συνέχισαν να παράγονται και να κυκλοφορούν μέχρι και τον 1ο αιώνα π.Χ.

Κελτική απομίμηση αργυρής δραχμής Μεγάλου Αλεξάνδρου, 3ος αιώνας π.Χ.

Ενδεικτικό της δύναμης και της αποδοχής των νομισμάτων του Μεγάλου Αλεξανδρου είναι και το γεγονός ότι δρακικά και κελτικά φύλα, αλλά και μεμονωμένοι ηγεμόνες στα Βαλκάνια και την Κεντρική Ευρώπη, έκοψαν πλήθος απομιμήσεων.

Ο Φίλιππος και ο Αλέξανδρος έκοψαν και χάλκινα νομίσματα. Πόσα υπάρχουν στη βιτρίνα 8: (Ο χαλκός έχει σκούρο πράσινο χρώμα).

Προσπάθησε να διαβάσεις τις επιγραφές των νομισμάτων στη βιτρίνα 8.

Αργυρό τετράδραχμο Μεγάλου Αλεξάνδρου, 336-323 π.Χ.

νομισματοκοπείο: "Μακεδονία".

Στα τετράδραχμα του Αλεξανδρου απεικονίζονται το κεφάλι του Ηρακλή, μυδικού προγόνου του βασιλικού οίκου της Μακεδονίας, και ο Δίας καδισμένος σε δρόνο να κρατάει αετό και σκήπτρο. Οι συγκεκριμένοι τύποι είχαν ευρύτατη αποδοχή από τους Έλληνες.

Ταυτόχρονα ήταν αποδεκτοί και από τους λαούς της Ανατολής, οι οποίοι έβλεπαν σε αυτούς τους δικούς τους θεούς.

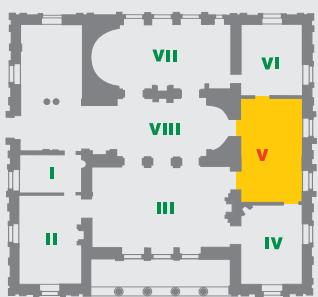

Χρυσός στατήρας Μεγάλου Αλεξάνδρου, μεταθανάτια κοπή, 319-305 π.Χ., νομισματοκοπείο: Μαγνησία.

Η Αδηνά απεικονίζεται στη μία πλευρά και η Νίκη στην άλλη. Η παράσταση της Νίκης απηχεί αφενός τις ναυτικές επιτυχίες των Ελλήνων εναντίον των Περσών στα Μηδικά, και αφετέρου ενσωματώνει την ιδέα ότι η Νίκη αποτελεί μία από τις ιδιότητες του Μακεδόνα βασιλιά και αντανακλά την επιτυχημένη του πορεία.

Τα ελληνιστικά βασίλεια

Τα βασίλεια που δημιουργήθηκαν από τους διαδόχους του Αλεξάνδρου εκτείνονταν από την Ελλάδα έως τις Ινδίες. Οι Διάδοχοι, αλλά και οι βασιλείς που ακολούθησαν, είχαν ως πρότυπο τον Αλέξανδρο και προβάλλονταν ως συνεχιστές της φιλοσοφίας και του έργου του. Από τα τέλη του 4ου αιώνα π.Χ. το βασιλικό πορταίο καθιερώθηκε ως ο βασικός νομισματικός τύπος, ενώ οι δεοί προστάτες των διαφόρων δυναστειών απεικονίστηκαν στις πίσω όψεις των νομισμάτων. Παράλληλα, στο πλαίσιο της λατρείας των ηγεμόνων, οι Σελευκίδες της Συρίας και οι βασιλείς της Βιδυνίας, του Πόντου, της Καππαδοκίας, της Παρθίας, της Βακτρίας και των Ινδιών τοποθέτησαν στα νομίσματά τους λατρευτικά επίδετα δίπλα στο όνομά τους.

Αργυρό τετράδραχμο Λυσιμάχου, βασιλιά της Θράκης και της Μικράς Ασίας, 306-281 π.Χ., νομισματοκοπείο: Λάμψακος.

Ο Λυσίμαχος φιλοδοξούσε να διαδεχθεί τον Αλέξανδρο ως "Μέγας Βασιλεύς" και για αυτό τον επικαλέστηκε τόσο ως πολιτικό πρόγονο, όσο και ως προστάτη δεό. Το πορτραίτο του δεοποιημένου Αλεξάνδρου, στολισμένο με τα κέρατα του Ἀρμωνος Διός, απεικονίζεται στη μία πλευρά των χρυσών και αργυρών νομισμάτων του Λυσίμαχου. Στην άλλη, εικονίζεται η Αθηνά σε δρόνο να κρατά στο δεξί χέρι Νίκη, η οποία στεφανώνει το όνομα του βασιλιά.

**Αργυρό τετράδραχμο Δημητρίου Α'
Πολιορκητή, βασιλιά της
Μακεδονίας, 294-287 π.Χ.,
νομισματοκοπείο: Αμφίπολη.**

Ο Δημήτριος Πολιορκητής ήταν από τους πρώτους Διαδόχους του Αλεξάνδρου που χρησιμοποίησε τον τίτλο του βασιλέως και έβαλε το πορτραίτο του στα νομίσματά του. Στο κεφάλι φοράει διάδημα, μια ταινία που συμβόλιζε το βασιλικό αξίωμα, και κέρατα ταύρου, του ιερού ζώου του Ποσειδώνα, σύμβολο δύναμης και εξουσίας. Στην άλλη πλευρά απεικονίζεται ο Ποσειδώνας.

**Αργυρό τετράδραχμο Κλεοπάτρας Ζ', τελευταίας
βασίλισσας της Αιγύπτου, 51-30 π.Χ.**

Η εικόνα με τη μακριά αετίσια μύτη, που διασώζεται στα νομίσματα, δεν αντιστοιχεί στην περιγραφή της Κλεοπάτρας από τον Πλούταρχο. Η βασίλισσα, η οποία συνδέθηκε με τον Καίσαρα και τον Μάρκο Αντώνιο, δύο από τους ισχυρότερους άνδρες της Ρώμης, πρέπει να εντυπωσίαζε περισσότερο με τα πνευματικά της προσόντα παρά με την ομορφιά της.

**Αργυρό τετράδραχμο Αντιόχου Η'
Γρυπού, βασιλιά της Συρίας, 126/5-
96 π.Χ.**

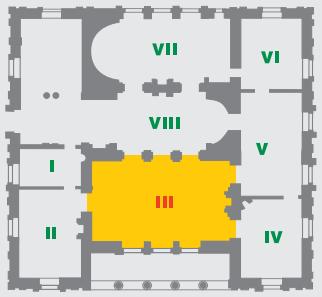
Το πορτραίτο του ηγεμόνα απεικονίζεται ρεαλιστικά. Η μορφή αποτυπώνεται με έντονα σχηματοποιημένα χαρακτηριστικά και έμφαση στην κυρτή γραμμή της μύτης, το στοιχείο άλλωστε που έδωσε στον Αντίοχο τη χαρακτηριστική προσωνυμία Γρυπός.

Ποια άλλα πορτραίτα έχουν διάδημα στη βιτρίνα 9:

Εκτός από την Κλεοπάτρα υπάρχουν άλλα γυναικεία πορτραίτα στην ίδια βιτρίνα:

Η έκδοση και η κυκλοφορία των νομισμάτων

Η κυκλοφορία του νομίσματος στον αρχαίο ελληνικό κόσμο ήταν μεγάλη. Περίπου 1500 πόλεις εξέδωσαν δικό τους νόμισμα. Η κοπή νομίσματος απέφερε κέρδος στην πόλη με την είσπραξη φόρου 5% στην αξία του. Η έκδοση των νομισμάτων από την πόλη κάλυπτε τα αναγκαία έξοδα για τη λειτουργία της, όπως τους μισθούς των υπαλλήλων, τη συντήρηση των τειχών κ.ά. Με τον τρόπο αυτό τα νομίσματα περνούσαν στους πολίτες, που τα χρησιμοποιούσαν για την επιβίωσή τους αγοράζοντας αγαθά, οπότε και ένα μέρος τους επέστρεφε στο κράτος ως φόρος.

Με την αποταμίευση και την εξαγωγή των νομισμάτων λόγω του εμπορίου, ένας αριθμός νομισμάτων έφευγε από την πόλη, η οποία ήταν αναγκασμένη κάθε τόσο να ξανακόψει νομίσματα. Σε διάφορες περιπτώσεις, η πόλη έκοψε περισσότερα νομίσματα για να ανταπεξέλθει στα μεγάλα έξοδα, όπως όταν γίνονταν μεγάλα έργα. Στην Αθήνα του 5ου αιώνα π.Χ.

κόπηκαν μεγάλες ποσότητες νομισμάτων για να κτιστούν τα μνημεία της Ακρόπολης. Μία άλλη μεγάλη πηγή εξόδων ήταν ο πόλεμος. Ο εξοπλισμός και η σίτιση των στρατιωτών, μερικές φορές και οι μισθοί τους, όταν ο στρατός ήταν μισθιφορικός, ανάγκαζαν τις πόλεις να κόψουν νομίσματα.

“Θησαυρός” από την Όλυνθο Χαλκιδικής.

Ο “θησαυρός” εντοπίστηκε στο μαγειρείο μιας οικίας στην αρχαία Όλυνθο κατά τη διάρκεια αρχαιολογικών ανασκαφών το 1931. Αποτελείται από τριάντα τρία αργυρά τετράδραχμα του Κοινού των Χαλκιδέων, συμμαχία πόλεων, και ένα της Ακάνθου, γειτονικής πόλης.

Η απόκρυψη του “θησαυρού” μπορεί να σχετιστεί με την καταστροφή της Ολύνθου από τον Φίλιππο το 348 π.Χ. και την επακόλουθη διάλυση του Κοινού.

“Θησαυροί”

Οι άνδρωποι για να εξασφαλίσουν το άγνωστο μέλλον και για να πλούτισουν με περισσότερα αγαθά αποταμίευαν χρήματα από πολύ παλιά. Για λόγους ασφαλείας, τα νομίσματα αυτά της αποταμίευσης τα έκρυβαν σε φυσικές κρυψώνες, στη γη, σε τοίχους, κάτω από τα δάπεδα. Συνήδως φυλάσσονταν σε πήλινα ή μεταλλικά αγγεία, ξύλινα κιβώτια, πουγκιά από δέρμα ή από ύφασμα. Οι σημερινοί αρχαιολόγοι όταν βρίσκουν τέτοια σύνολα νομισμάτων τα ονομάζουν “θησαυρούς”. Αυτοί οι “θησαυροί” μπορεί να χάδηκαν τυχαία στη διάρκεια ενός ταξιδιού, όπως το πουγκί ενός ταξιδιώτη που χάδηκε ή το κεφάλαιο ενός εμπόρου που έμεινε στο πλοίο που ναυάγησε. Σε έκτακτες περιπτώσεις πολέμων ή εισβολών οι άνδρωποι έκρυβαν βιαστικά τα πολύτιμα αντικείμενα που είχαν στην κατοχή τους με σκοπό να τα αναζητήσουν όταν περάσει ο κίνδυνος. Σε κάποιες περιπτώσεις δεν επιβίωναν και ο “θησαυρός” έμενε κρυμμένος μέχρι να τον ανακαλύψει η αρχαιολογική σκαπάνη. Η μελέτη των νομισματικών “θησαυρών” προσφέρει πολύτιμα στοιχεία για τη χρήση των νομισμάτων. Οι θησαυροί μάς αποκαλύπτουν ποιά νομίσματα χρησιμοποιούνται στην περιοχή που βρέθηκαν και απηχούν στρατιωτικά, πολιτικά και οικονομικά γεγονότα.

“Θησαυρός” από την αρχαία Κόρινθο.

Στην αρχαία Κόρινθο, κάτω από το δάπεδο ενός κτηρίου της αγοράς, σε μια κοιλότητα του βράχου, βρέθηκε το 1930, ένας “θησαυρός” που αποτελούνταν από ένα χρυσό περιδέραιο και 51 χρυσούς στατήρες του Φιλίππου Β' της Μακεδονίας και του Μ. Αλεξάνδρου. Ο “θησαυρός” μπορεί να σχετίζεται με το ταμείο της μακεδονικής φρουράς που βρισκόταν στην Κόρινθο για τον έλεγχο του Ισθμού.

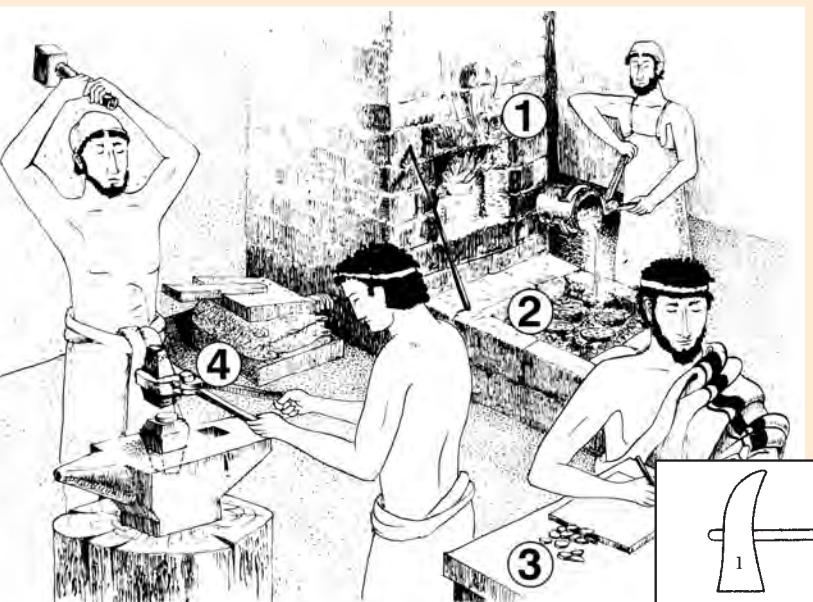
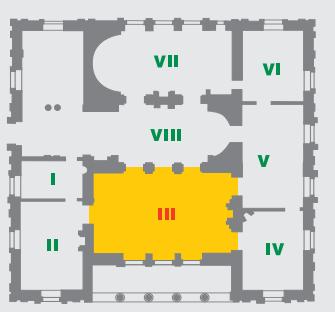

“Θησαυρός” από το Μούλκι Κορινθίας.

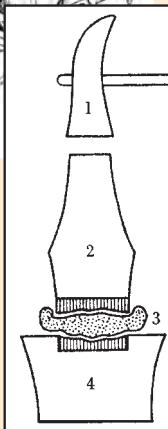
Στο Μούλκι, κοντά στην αρχαία πόλη της Σικυώνας, αποκαλύφθηκε το 1958 πήλινο αγγείο με 149 νομίσματα. Η σύνδεση του “θησαυρού” δίνει μία εικόνα για την κοινή κυκλοφορία των νομισμάτων που έκοβαν διάφορες πόλεις - κράτη του ελλαδικού χώρου σύμφωνα με τον αιγινίτικο σταδμητικό κανόνα, κατά τον 4ο αιώνα π.Χ. Ο “θησαυρός” περιέχει νομίσματα από πόλεις της Πελοποννήσου, της Στερεάς Ελλάδας, της Βοιωτίας και την Αίγινα.

Έχεις κουμπαρά; Πόσα νομίσματα περίπου έχει μέσα και από πότε τα μαζεύεις;

Πώς κατασκευάζονταν τα νομίσματα:

1. Σφυρί, "σφύρα".
2. Πάνω μήτρα, "χαρακτήρ".
3. Κυκλική πλάκα μετάλλου, "πέταλο".
4. Κάτω μήτρα ή "άκμονίσκος".

Οι τεχνίτες έλιωναν και καδάριζαν το μέταλλο στο καμίνι (αρ. 1 και 2).

Έχυναν το ρευστό μέταλλο σε καλούπια και του έδιναν κυκλικό σχήμα. Η κυκλική αυτή πλάκα μετάλλου λεγόταν "πέταλο" (αρ. 3).

Κατόπιν, τοποθετούσαν το πέταλο ανάμεσα σε δύο σφραγίδες (αρ. 4). Με την πίεση που έδινε το χτύπημα ενός σφυρίου στις σφραγίδες, οι παραστάσεις αποτυπώνονταν στο πέταλο.

Μήτρες

Οι μήτρες ήταν σφραγίδες κατασκευασμένες από ορείχαλκο, σίδηρο ή μπρούντζο. Μία μήτρα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να παράγει από 10.000 έως 30.000 νομίσματα.

Νομισματοκοπεία

Η κατασκευή του νομίσματος γινόταν στα νομισματοκοπεία. Οι μεγαλύτερες πόλεις διέδεταν πιο οργανωμένες εγκαταστάσεις. Στην αρχαία Αγορά της Αθήνας ανασκάφηκε νομισματοκοπείο της πόλης. Το κτήριο ήταν αρκετά μεγάλο και οι χώροι εργασίας ήταν οργανωμένοι γύρω από μια αυλή. Στο νομισματοκοπείο των Αθηνών εργάζονταν δημόσιοι δούλοι που είχαν περιορισμένα καθήκοντα. Νομισματοκοπεία έχουν εντοπισθεί και στην αρχαία Πέλλα, στην Πάφο της Κύπρου και σε πολλές άλλες πόλεις.

Μέταλλα

Τα μέταλλα που χρησιμοποιήθηκαν για την κοπή των νομισμάτων ήταν ο χρυσός, ο άργυρος, ο χαλκός και σε σπάνιες περιπτώσεις ο σίδηρος. Πιο συχνά όμως χρησιμοποιούσαν κράματα μετάλλων τα οποία είχαν καλύτερες ιδιότητες. Ο άργυρος συνδυαζόταν κυρίως με τον χαλκό. Όταν ανακαλύφθηκε ο κασσίτερος, ο χαλκός συνδυαζόταν με κασσίτερο και έδινε τον μπρούντζο. Ο ορείχαλκος ήταν κράμα χαλκού και ψευδάργυρου.

Μεταλλεία

Δεν γνωρίζουμε από πού προμηδεύσανταν η κάθε πόλη τα μέταλλα για τα νομίσματά της. Η Αθήνα έπαιρνε σίγουρα τον άργυρο από τα μεταλλεία του Λαυρίου στην Αττική.

Μεταλλεία αργύρου υπήρχαν επίσης στη Σίφνο, από όπου πιθανόν η Αίγινα έπαιρνε μέταλλο για τα νομίσματά της. Μεταλλεία χρυσού υπήρχαν στο Παγγαίο. Μεταλλεία χαλκού στη Χαλκίδα, στην Αργολίδα, στη Σέριφο, στη Θεσσαλία.

Δεκάδραχμο Συρακουσών, 4ος αιώνας π.Χ.

Η νύμφη Αρέδουσα πλαισιώνεται από δελφίνια, στο κάτω μέρος η επιγραφή ΕΥ·ΑΙΝΕ. Ο Ευαίνετος υπήρξε ο χαράκτης αυτού του έργου. Άν και το νόμισμα δεν διαδόθηκε πολύ, η νύμφη Αρέδουσα, το έργο αυτό του Ευαίνετου, αγαπήθηκε πολύ σε όλη τη Μεσόγειο και αναπαράχθηκε σε πολλές μορφές.

Παραχαράξεις

Πλαστά νομίσματα κυκλοφορούσαν και στην αρχαιότητα! Για όποιον κατασκεύαζε πλαστά νομίσματα η ποινή ήταν η πιο αυστηρή, ο δάνατος!

Η μήτρα της βιτρίνας 2 για τα νομίσματα ποιας πόλης χρησίμευε;
Από ποιό μέταλλο είναι το νόμισμα που έχεις στην τσέπη σου;
Υπάρχει όνομα χαράκτη;

Χαράκτες

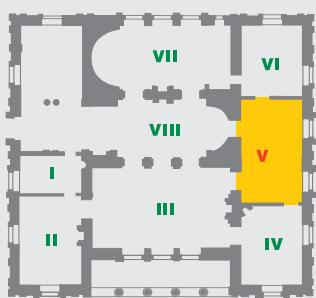
Τα αρχαία ελληνικά νομίσματα ήταν καθαρά χρηστικά αντικείμενα. Οι Έλληνες όμως φρόντιζαν πολύ για την τελειότητα της κατασκευής τους και απέδωσαν καλλιτεχνικά τις παραστάσεις. Ιδιαίτεροι καλλιτέχνες, οι χαράκτες, χάρασσαν τις μήτρες για την τύπωση των νομισμάτων. Κάποιες φορές οι χαράκτες έγραφαν το όνομά τους πάνω στα νομίσματα.

Άργυρό τετράδραχμο Περσέως, 179-168 π.Χ.

Πορτραίτο του Περσέως, τελευταίου βασιλιά της Μακεδονίας, με την επιγραφή ΖΩΙΛΟΥ. Ο Ζωίλος πρέπει να ήταν ο υπεύθυνος του νομισματοκοπείου.

Παραστάσεις από τη μυθολογία

Τα νομίσματα ήταν αντικείμενα ευρείας χρήσης. Στην επιφάνειά τους αποτυπώνονταν δέματα χαρακτηριστικά της πόλης και εύκολα αναγνωρίσιμα από τους πολίτες.

Θεοί

Πολλές ελληνικές πόλεις απεικόνισαν στα νομίσματά τους τον Δεό που είχαν για προστάτη τους και μερικές φορές έπαιρναν και το όνομά τους από αυτόν.

Αργυρό δίδραχμο Ήλιδος, 4ος αιώνας π.Χ.

Τα νομίσματα της πόλης, που βρισκόταν κοντά στον ναό του Διός στην αρχαία Ολυμπία, διεδνές κέντρο λατρείας, έχουν στη μία πλευρά το κεφάλι του Δία που φορά δάφνινο στεφάνι και στην άλλη πλευρά τα σύμβολα του θεού, τον αετό και τον κεραυνό.

Αργυρό τετράδραχμο Μένδης, πόλης της Μακεδονίας, 425 π.Χ.

Ο Διόνυσος, θεός του κεφιού και του κρασιού, κάθεται ανάποδα από το μεδύσι του πάνω σε γάιδαρο. Και ποιός δεν έχει ακούσει τον κυρ - Μέντιο, το γαιδουράκι της λαϊκής μας παράδοσης, που πήρε το όνομά του από την πόλη. Στην πίσω πλευρά ακτινωτό κόσμημα και σταφύλια, που συνδεόνται με τη λατρεία του Διονύσου και η επιγραφή ΜΕΝΔΑΙΟΝ.

Ηρωες

Οι ήρωες, μυθικά πρόσωπα που συνδέονταν με την ιστορία των αρχαίων ελληνικών πόλεων, απεικονίζονταν συχνά στα νομίσματα. Οι πιο αγαπητοί ήταν ο Ήρακλής, ο Θησέας και οι άδλοι τους, αλλά και άλλοι ήρωες όπως ο Βελλερεφόντης.

Αργυρή δραχμή Θάσου, 390-335 π.Χ.

Απεικονίζεται ο Ήρακλής, έτοιμος να ρίξει με το τόξο του, φορώντας τη λεοντή, δηλαδή το δέρμα του λιονταριού της Νεμέας που σκότωσε σε έναν από τους άδλους του. Η παράσταση συμπληρώνεται με την επιγραφή του ονόματος της πόλης ΘΑΣΙΟΝ.

Μυθολογικές παραστάσεις

Πολλές παραστάσεις από την αρχαία ελληνική μυθολογία απεικονίζονται στα νομίσματα των πόλεων.

Ο μύθος της Ευρώπης. Αργυρός στατήρας Γόρτυνας Κρήτης, 360/50-322 π.Χ.

Η Ευρώπη, που το όνομά της σημαίνει μεγαλομάτα, ήταν μια όμορφη κοπέλα που την απήγαγε ο Δίας, μαγεμένος από την ομορφιά της, αφού μεταμορφώθηκε σε ταύρο. Πάνω στην πλάτη του έφτασαν στην Κρήτη.

Το μύδο αυτό απεικονίζουν τα νομίσματα της κρητικής πόλης Γόρτυνας, με το Δία - ταύρο στη μία πλευρά και στην άλλη την Ευρώπη να ξεκουράζεται από το ταξίδι στα κλαδιά μιας ιτιάς.

Ο μύθος του Μινώταυρου. Αργυρός στατήρας Κνωσού, 400 π.Χ.

Οι παραστάσεις των δύο πλευρών στα νομίσματα της κρητικής πόλης Κνωσού συνδέονται με τους άδλους του Θησέα. Στη μία πλευρά ο φοβερός Μινώταυρος, το ανδρωπόμορφο τέρας που σκότωσε ο ήρωας και στην πίσω πλευρά ο λαβύρινθος, το περίπλοκο οικοδόμημα από το οποίο κατάφερε και βγήκε ξετυλίγοντας το κουβάρι που του έδωσε η Αριάδνη.

Θυμάσαι άθλους του Ήρακλή ή του Θησέα;

Τι αξία έχει το ευρώ που παριστάνει το μύθο της αρπαγής της Ευρώπης;

Παραστάσεις από τη φύση

Ζώα και φυτά

Από τις πιο αγαπητές παραστάσεις ήταν αυτές που προέρχονται από το βασίλειο των ζώων και των φυτών.

Τις περισσότερες φορές επιλέχθη καν γιατί ήταν τα κύρια προϊόντα μιας πόλης ή γιατί συνδέονταν με το όνομά της.

**Χρυσή δραχμή
Καρύστου Εύβοιας,
313 π.Χ.**

Οι πόλεις της Εύβοιας, που το όνομά της σημαίνει "τόπος με καλά βόδια", προτίμησαν παραστάσεις βοδιού στα νομίσματά τους.

Αργυρός στατήρας Θήρας (Σαντορίνης) 525 π.Χ.

Η παράσταση των δύο δελφινιών είναι μια συχνή εικόνα για τους κατοίκους των νησιών του Αιγαίου.

Αργυρό τετράδραχμο Εφέσου, πόλης της Μ. Ασίας, 380 π.Χ.

Η παράσταση της μέλισσας συνδέεται με τη λατρεία της Εφεσίας Ἀρτεμῆς, όπου οι ιέρειές της ήταν γνωστές ως "μέλισσαι".

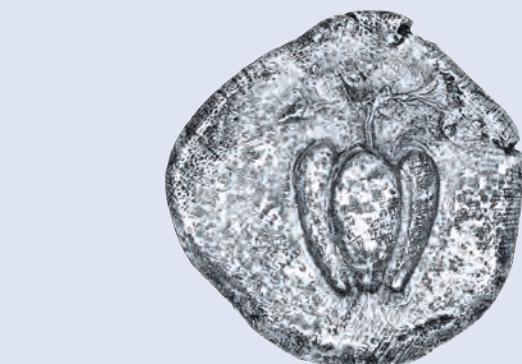
Αργυρός στατήρας Σερίφου, 530 π.Χ.

Το νησί ήταν γνωστό για τους βατράχους του και στην αρχαιότητα χρησιμοποιούσαν την έκφραση "Σερίφιος βάτραχος", για όσους δεν ήθελαν να μιλήσουν. Και τα δύο συνδέονται με την τοπική λατρεία του Περσέως, που όταν επέστρεψε στο νησί με το κεφάλι της φοβερής Μέδουσας Γοργούς, πέτρωσε το βασιλιά Πολυδέκτη και τους φίλους του, που φέρθηκαν βίαια στη μητέρα του ήρωα Δανάη.

**Αργυρός στατήρας
Σικυώνος Πελοποννήσου,
365-330 π.Χ.**

Περιστέρι μέσα σε στεφάνι.

**Αργυρός στατήρας Μήλου,
420-416 π.Χ.
και τετράδραχμο Ρόδου, μετά το
350 π.Χ.**

Η Μήλος διάλεξε να απεικονίσει στα νομίσματά της ένα μήλο, γιατί ηχητικά μοιάζει με το όνομά της. Για τον ίδιο λόγο και η Ρόδος διάλεξε το τριαντάφυλλο, που αλλιώς λέγεται και ρόδο.

Τιοί είναι το αγαπημένο σου ζώο; Υπάρχει στη βιτρίνα 10;

Τιοι φυτά αναγνωρίζεις στα νομίσματα της βιτρίνας 11;

Τιοι νόμισμα σου αρέσει πιο πολύ; Τι έχει επάνω και γιατί το προτιμάς;

Τιοι παράσταση έχει το νόμισμα στη τσέπη σου;

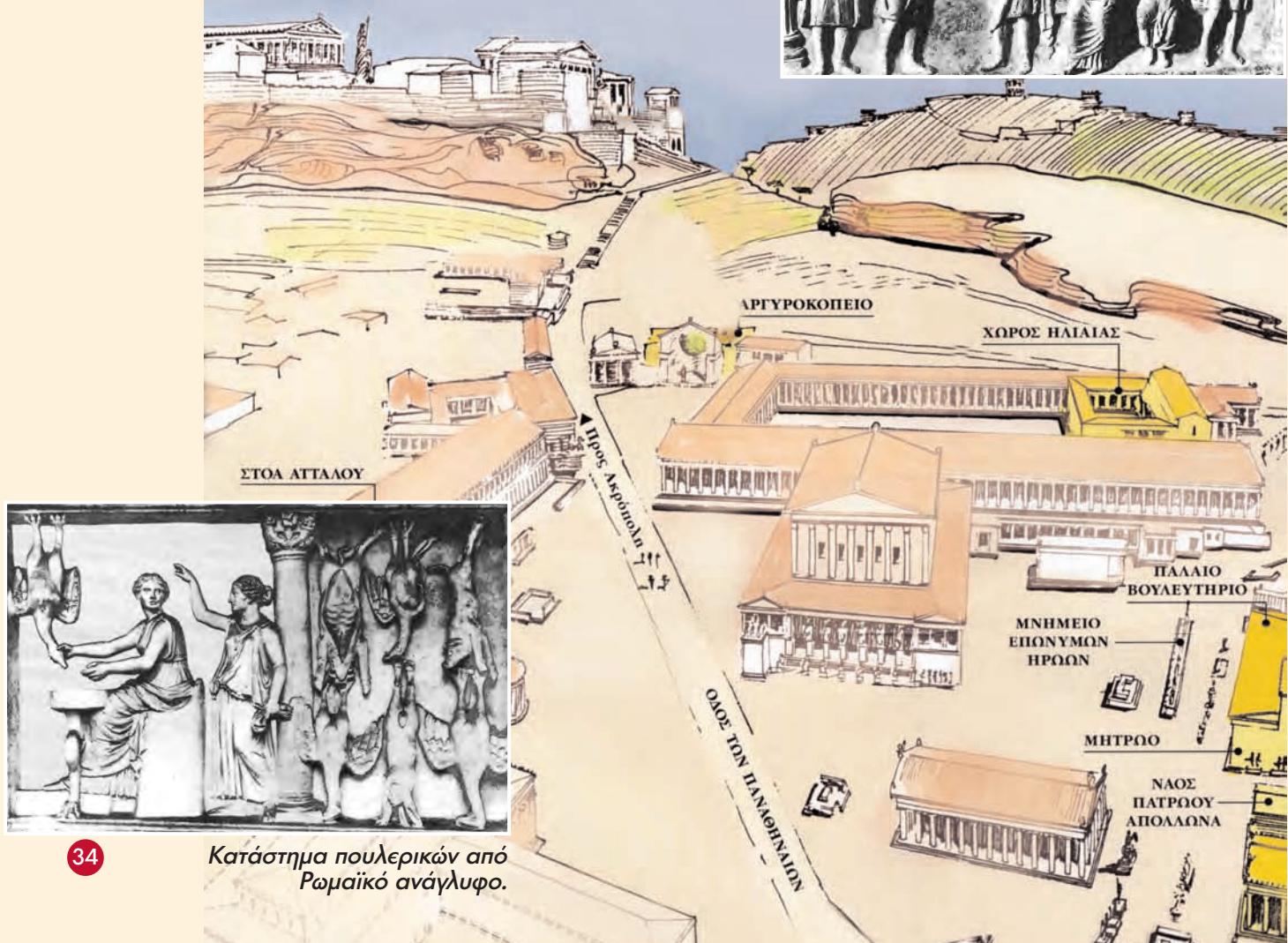
Πόσο κοστίζει, τί;

Συναλλαγές - Αγορά

Οι διάφορες συναλλαγές γίνονταν στην αγορά της πόλης. Εκεί, γινόταν η διακίνηση των διαφόρων αγαθών και η αγοραπωλησία των εμπορευμάτων, αλλά βρισκόταν ταυτόχρονα το δρησκευτικό, πολιτικό και διοικητικό κέντρο της πόλης. Στην αγορά ήταν στημένοι οι πάγκοι με υφάσματα, τρόφιμα, σιτηρά και πουλερικά, εργαλεία, σκεύη και άλλα είδη πρώτης ανάγκης, διαδέσιμα προς πώληση.

Το κρέας και τα ψάρια ήταν τοποθετημένα πάνω σε μαρμάρινες πλάκες, για να διατηρούνται κρύα.

Η αρχαία αγορά των Αθηνών.

Κατάστημα πουλερικών από
Ρωμαϊκό ανάγλυφο.

Στην αγορά μπορούσε επίσης κάποιος να νοικιάσει εργάτες και πάνω σε εξέδρες, που ονομαζόταν κύκλοι, πωλούνταν οι δούλοι. Στον υπαίθριο χώρο της αγοράς πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους οι τραπεζίτες και οι δοκιμαστές (ελεγκτές των νομισμάτων).

Κατάστημα υφασμάτων από
Ρωμαϊκό ανάγλυφο.

Ημερομίσδια

Εργατοτεχνίτης στο Ερέχθειο,
409-407 π.Χ.

1 δραχμή

Αθηναίος οπλίτης / ναύτης,
409-407 π.Χ.

3 οβολούς

Εργάτης οικοδομής στην Ελευσίνα,
329/8 π.Χ.

1 δραχμή
3 οβολούς

Αθηναίος ναύτης, 314/3 π.Χ.

4 οβολούς

Στρατιώτης Λυσιμάχου,
αρχές 3ου αι. π.Χ.

4 οβολούς

Τιμές αγαθών

1 μέδιμνος σιτάρι στην Αθήνα, 330 π.Χ.

10 δραχμές

1 μέδιμνος σιτάρι στην Αίγυπτο, 330 π.Χ.

32 δραχμές

1 μέδιμνος σιτάρι στη Δήλο, 282 π.Χ.

4-10 δραχμές

1 μέδιμνος σιτάρι στη Γάζωρο, 277 π.Χ.

2 δραχμές 4 οβολούς

Παστό ψάρι στην Αθήνα, 4ος αι. π.Χ.

2 οβολούς

Κοιλιά τόνου στην Αθήνα, 4ος αι. π.Χ.

1 δραχμή

Χοιρινό ποδαράκι στην Αθήνα, 4ος αι. π.Χ.

1 δραχμή

1 χους κρασί στην Αθήνα, 4ος αι. π.Χ.

10 οβολούς

1 δραχμή = 6 οβολοί,

1 χους = 3,12 λίτρα, 1 μέδιμνος = 52,2 λίτρα (40,27 κιλά)

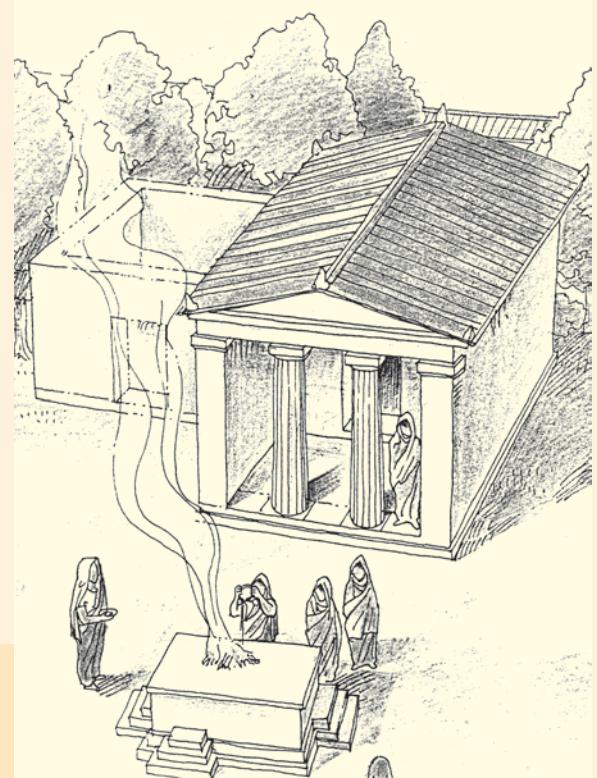
Οι μονάδες, νομισματικές (π.χ. δραχμή) και μετρικές (π.χ. μέδιμνος), είναι στο αττικό σύστημα

Πολλοί ιδιώτες, κυρίως σε περιόδους κρίσεων, πολέμων κ.λπ., κατέθεταν χρηματικά ποσά σε διάφορα ιερά για φύλαξη. Με αυτόν τον τρόπο εξασφάλιζαν τα χρήματά τους, μια και τα ιερά ήταν τόποι σεβαστοί και απαραβίαστοι. Τα ιερά είχαν μικρότερο επιτόκιο από αυτό των ιδιωτικών τραπεζών για τα δάνεια και η λήψη δανείου ήταν συμφερότερη από αυτά.

Σχέδιο ιερού της Δήμητρας από το Δίον, πόλη της Μακεδονίας.

Τράπεζες - Τραπεζίτες

Οι αρχαίοι τραπεζίτες είχαν στημένα τα τραπέζια τους στην αγορά και στα λιμάνια. Η σημερινή τράπεζα πήρε το όνομά της από την αρχαία τράπεζα, δηλαδή τον πάγκο του τραπεζίτη. Ο εξοπλισμός τους αποτελούνταν από μία ζυγαριά (ζυγός), έναν άβακα (αριθμητήριο) για τους υπολογισμούς, κιβωτίδια ασφαλείας, πλάκες με τις λογιστικές τους σημειώσεις και έναν λίθο δοκιμής των μετάλλων (λυδία λίθος). Οι πολίτες ή οι ναυτικοί που έφταναν σε μία πόλη και ήθελαν να φυλάξουν τα χρήματα και τα πολύτιμα αντικείμενά τους, όπως επίσης και αυτοί που ήθελαν να δανειστούν ή να αλλάξουν νομίσματα (συνάλλαγμα), πήγαιναν στον τραπεζίτη. Όταν δανείζαν χρήματα έβαζαν τόκο. Όσο πιο μεγάλος ήταν ο κίνδυνος για την απώλεια των χρημάτων που δανείζαν οι τραπεζίτες τόσο μεγάλωνε και το ύψος του επιτοκίου. Για τα ναυτοδάνεια το επιτόκιο έφτανε μέχρι και το 100% του ποσού. Σε περίπτωση ναυαγίου ο τραπεζίτης δεν είχε καμία αξίωση από τον δανειζόμενο.

Ο πατέρας του ρήτορα Δημοσθένη είχε καταδέσεις 2.400 δραχμών στην τράπεζα του Πασίωνος και 600 δραχμών στην τράπεζα του Πυλάδου.

Από τον Αριστοφάνη μαθαίνουμε για τα πονηρά χαλκία, δηλαδή για νομίσματα που εξωτερικά ήταν αργυρά, αλλά το εσωτερικό τους ήταν κατασκευασμένο από χαλκό.

Δοκιμαστές

Η γνησιότητα των νομισμάτων και η καθαρότητα του μετάλλου από τα οποία ήταν κατασκευασμένα έπρεπε να ελέγχεται, σύμφωνα με τους νόμους μιας πόλης, από δημόσιους λειτουργούς που ονομάζονταν δοκιμαστές. Αφού ζύγιζαν το νόμισμα, στη συνέχεια το χάραζαν σε Βάθος προκειμένου να διαπιστώσουν εάν το μέταλλο ήταν παντού το ίδιο.

Το νομισματικό σύστημα που ακολουθούσε μία πόλη για τα νομίσματα που έκοβε, σε σχέση με το βάρος τους και τις ισοδυναμίες μεταξύ των διαφόρων υποδιαιρέσεων, λεγόταν σταδμητικός κανόνας.

Οικονομία

Οι διάφορες ελληνικές πόλεις ήταν ανεξάρτητα κράτη, το καδένα από τα οποία έκοβε το δικό του νόμισμα και διαμόρφωνε την οικονομική του κατάσταση. Η οικονομική αυτάρκεια της πόλης εξασφαλίζοταν με την παραγωγή και διακίνηση των εγχώριων αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και την ανάπτυξη του εμπορίου. Πολλές φορές, ύστερα από πόλεμο, ο πλούτος που συσσωρευόταν σε μία πόλη ή ένα βασίλειο τους έδινε δύναμη και τα έκανε ισχυρά στον αρχαίο κόσμο.

Η λέξη νόμισμα περιλαμβάνει τη λέξη νόμος. Οι νομισματικοί νόμοι αφορούσαν στην οικονομική και νομισματική πολιτική και ρύθμιζαν τόσο τις οικονομικές σχέσεις μεταξύ των πολιτών, όσο και τις σχέσεις μεταξύ διαφορετικών πόλεων - κρατών. Δύο πόλεις που επρόκειτο να κάνουν εμπορική ή οικονομική συμφωνία μεταξύ τους, ψήφιζαν έναν νόμο-ψήφισμα με τους όρους που έβαζε η κάθε μία και με τις ποινές που θα είχαν οι παραβάτες.

Πτού είναι η σύγχρονη αγορά των Αθηνών;
Πτοίες είναι οι μεγάλες τράπεζες σήμερα;
Έχεις βιβλιάριο καταθέσεων;
Πόσο κοστίζει σήμερα ένα κιλό σιτάρι;

Τια περισσότερες πληροφορίες

- ✓ **Νομίσματα και Νομισματική**, έκδοση Νομισματικού Μουσείου, Αθήνα 1996
 - ✓ **Χρήμα. Ιστορία**, εκδόσεις Ποταμός, Αθήνα 1997
 - ✓ **Νίκη-Victoria. Νομίσματα και Μετάλλια**, έκδοση Νομισματικού Μουσείου, Αθήνα 2004
 - ✓ **Το κόστος της διατροφής από την αρχαιότητα ως σήμερα**, έκδοση Νομισματικού Μουσείου, Αθήνα 2007
 - ✓ **Η ιστορική διαδρομή της Νομισματικής Μονάδας στην Ελλάδα**, έκδοση Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, Αθήνα 2002
 - ✓ **Μαντώ Οικονομίδου, Ελληνική Τέχνη. Αρχαία Νομίσματα**, Εκδοτική Αθηνών 1996
 - ✓ **Το Αρχαίο Ελληνικό Νόμισμα**, cd rom, έκδοση Πανεπιστημίου Μεσσήνης & Νομισματικού Μουσείου, 2003

- ✓ Το Αιγαίο των Νομισμάτων, έκδοση Νομισματικού Μουσείου, Αθήνα 1997
- ✓ Έκδεση Ευρώ. Ήνα νόμισμα για την Ευρώπη. Διεθνής Έκδεση Θεσσαλονίκης Α.Ε. 2001
- ✓ Ήνα νόμισμα για την Ευρώπη. Από το ήλεκτρο στο Ευρώ, εκδόσεις Καλειδοσκόπειο
- ✓ Μίνα Γαλάνη - Κρίκου, Νομισματικό Μουσείο - Εκπαιδευτικά προγράμματα, Αθήνα 1990

Ιστοσελίδα: www.nma.gr

www.nma.gr

Μετά την επίσκεψη

Μετά την επίσκεψη του Νομισματικού Μουσείου, στο σπίτι ή στο σχολείο σου, είναι πολλά αυτά που μπορείς να κάνεις! Παρακάτω δα βρεις κάποιες ιδέες.

Φτιάξε το δικό σου νόμισμα, της οικογένειάς σου, του σχολείου σου.

Υλικά: χαρτόνι, αλουμινόχαρτο.

Σε ένα χαρτόνι βάζεις επάνω ένα νόμισμα των δύο ευρώ. Χαράζεις το περίγραμμα με ένα μολύβι. Κόβεις προσεκτικά με ένα ψαλίδι τον κύκλο που έχει σχηματιστεί και τυλίγεις ή κολάς επάνω του αλουμινόχαρτο. Κρατάς στα χέρια σου το πρώτο σου "πέταλο". Μένει να σκεφτείς τις παραστάσεις που θα βάλεις. Ποιά παράσταση δα είναι η πιο χαρακτηριστική που θα αναγνωρίζεται από όλους;

Με τη μύτη ενός στυλό χάραξε την παράσταση. Αν δέλεις μπορείς πρώτα να τη σχεδιάσεις σε ένα χαρτί και μετά να πατήσεις το σχέδιο με δύναμη πάνω στο αλουμινόχαρτο. Μην ξεχάσεις στο χαρτί σου να σχηματίσεις έναν κύκλο ίδιου μεγέθους με το νόμισμά σου.

✓ Μπορείς να κόψεις και μεγαλύτερα νομίσματα κόβοντας μεγαλύτερους κύκλους από χαρτόνι. Ένας διαβήτης δα σε βοηθήσει πολύ.

✓ Αν κάνεις μια σειρά από νομίσματα με διαφορετική αξία, δα μπορείς να συναλλάσσεσαι με τους γονείς σου ή με τα αδέλφια σου και το νόμισμα δα γίνει οικογενειακή σας υπόθεση!

Υπάρχουν πολλές διαφορές των αρχαίων νομισμάτων με τα σημερινά. Προσπάθησε να τις βρεις (υλικό, σχήμα, παραστάσεις, κ.ά.).

Ποιά πορτραίτα υπάρχουν στα 50, 20, 10 λεπτά του ελληνικού ευρώ;

Ποιό νόμισμα είχαμε πριν το ευρώ;

Θεατρικό παιχνίδι

Σενάριο: Βρισκόμαστε στην αγορά της αρχαίας Αθήνας του 5ου αιώνα π.Χ. Σήμερα έχει πολύ κόσμο. Οι έμποροι διαλαλούν την πραμάτεια τους. Άνθρωποι χαιρετιούνται μεταξύ τους και κουβεντιάζουν. Σχολιάζουν τις τιμές και τα προϊόντα. Κάποιοι έχουν έρθει για τα καθημερινά τους ψώνια, κάποιοι χρειάζονται ένα ζώο. Ένας σκλάβος από το ορυχείο του Λαυρείου πήρε το μισθό μιας εβδομάδας και αγοράζει τρόφιμα. Ο δούλος ενός αρχιτέκτονα αγοράζει για τον κύριο του κρασί και σιτάρι.

- ✓ Μπορείς να έχεις φτιάξει αδηναϊκά νομίσματα, οπότε όλα δα μοιάζουν πιο αληθινά!
- ✓ Με ένα σεντόνι ντύσου σαν αρχαίος έλληνας, φτιάξε ατμόσφαιρα!

Γράψε παροιμίες, εκφράσεις και τραγούδια που έχουν σχέση με το νόμισμα και τα χρήματα.

Γράψε μία ιστορία. Μπορείς να διαλέξεις ένα από τα νομίσματα του Βιβλίου και να γράψεις μία ιστορία γι αυτό. (Ποιος το έκοψε, τι παράσταση έχει, ποιοι άνθρωποι το κράτησαν,...).

Πήγαινε να επισκεφτείς κτήρια που σχεδίασε ο Ερνέστος Τσίλλερ, όπως το Εθνικό Θέατρο (οδός Βασ. Κωνσταντίνου, απέναντι από την ομώνυμη εκκλησία) ή τα Νέα Ανάκτορα (οδός Ηρώδου Αττικού, σημερινό Προεδρικό Μέγαρο). Βρίσκεις ομοιότητες με το Ιλίου Μέλαθρον;

Έχεις προτάσεις για το Νομισματικό Μουσείο; Αν θέλεις να μοιραστείς μαζί μας τις εντυπώσεις σου, τις ζωγραφίές σου ή μια ιστορία για το αρχαίο νόμισμα γράψε στη διεύθυνση: